

1 грудня 1991 року за результатами Всеукраїнського референдуму було створено Самостійну українську державу України – згідно Акту проголошення незалежності України - покладено в преамбулу чинної Конституції України (документ: 254к/96-ВР)

Випуск №38/22 лютого 2025 року *Багнет*

Благодійне друковане видання Громадської організації «Об'єднана правозахисна група «Багнет Нації» (Реєстр громадських об'єднань Міністерства юстиції України, реєстраційний №1508568, дата реєстрації – 01.06.2020 року) розповсюджується БЕЗКОШТОВНО. Співзасновники видання: Владислав Акулов і Сергій Філіпенко. Відповідальний за випуск номера: Сергій Філіпенко (головний редактор).

Нації

Свідectво про державну реєстрацію друкованого ЗМІ «Багнет Нації»:
Серія ДП № 2303-1041р, дата реєстрації 29.03.2021
Ідентифікатор медіа R30-04367 (Рішення №1623 від 09.05.2024)

Умови та Правила не є складовою укладеного між сторонами кредитного договору
(з Постанови Великої Палати Верховного Суду від 03 липня 2019 року по справі №342/180/17)

Позиція Великої Палати Верховного Суду

Велика Палата Верховного Суду вважає, що касаційна скарга підлягає частковому задоволенню, також вважає за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах з огляду на таке.

Суди установили, що 18 лютого 2011 року між Закритим акціонерним товариством комерційним банком «ПриватБанк», правонаступником якого є ПАТ КБ «ПриватБанк», правонаступником якого в свою чергу є АТ КБ «ПриватБанк» укладено кредитний договір з ОСОБА_1, згідно з умовами якого остання отримала кредит у розмірі 20 000,00 грн, шляхом підписання анкети-заяви про приєднання до Умов та Правил надання банківських послуг у Приватбанку, отримавши платіжну картку та персональний ідентифікаційний номер для авторизації.

У заяві зазначено, що відповідачка згодна з тим, що ця заява разом із Пам'яткою клієнта, Умовами та Правилами надання банківських послуг і Тарифами становить між нею та банком договір про надання банківських послуг, а також, що вона ознайомилась та погодилась з Умовами та Правилами надання банківських послуг і Тарифами банку, які були надані їй для ознайомлення в письмовому вигляді.

До кредитного договору банк додав Витяг з Тарифів обслуговування кредитних карт «Універсальна» «Універсальна, 30 днів пільгового періоду» та Витяг з Умов та правил надання банківських послуг в ПриватБанку ресурс: Архів Умов та правил надання банківських послуг розміщені на сайті <https://privatbank.ua/terms/>.

У переважній більшості випадків застосування конструкції договору приєднання його умови розроблює підприємець (в даному випадку АТ КБ «ПриватБанк»).

Оскільки умови договорів приєднання розробляються банком, тому повинні бути зрозумілі усім споживачам і доведені до їх відома, у зв'язку із чим банк має підтверди-

ти, що на час укладення відповідного договору діяли саме ці умови, а не інші. Тому з огляду на зміст статей 633, 634 ЦК України можна вважати, що другий контрагент (споживач послуг банку) лише приєднується до тих умов, з якими він ознайомлений.

Згідно із частиною першою статті 1050 ЦК України якщо позичальник своєчасно не повернув суму позики, він зобов'язаний сплатити грошову суму відповідно до статті 625 цього Кодексу.

Таким чином, в разі укладення кредитного договору проценти за користування позиченими коштами та неустойка поділяються на встановлені законом (розмір та підстави стягнення яких визначаються актами законодавства) та договірні (розмір та підстави стягнення яких визначаються сторонами в самому договорі).

У заяві позичальника від 18 лютого 2011 року процентна ставка не зазначена.

Крім того, у цій заяві, підписаній сторонами, відсутні умови договору про встановлення відповідальності у вигляді неустойки (пені, штрафів) за порушення зобов'язання у вигляді грошової суми та її визначеного розміру.

Витягом з Тарифів обслуговування кредитних карт «Універсальна» «Універсальна, 30 днів пільгового періоду» та Витягом з Умов та правил надання банківських послуг в ПриватБанку ресурс: Архів Умов та правил надання банківських послуг розміщені на сайті: <https://privatbank.ua/terms/>, що надані позивачем на підтвердження позовних вимог, визначені, в тому числі: пільговий період користування коштами, процентна ставка, права та обов'язки клієнта (позичальника) і банку, відповідальність сторін, зокрема пеня за несвоєчасне погашення кредиту та/або процентів, штраф за порушення строків платежів за будь-яким із грошових зобов'язань та їх розміри і порядок нарахування, а також містяться додаткові положення, в яких зокрема визначено дію договору (12 місяців з моменту підписання), позовну

давність щодо вимог банку - 50 років (пункт 1.1.7.31 згаданих Умов), та інші умови.

При цьому, матеріали справи не містять підтверджень, що саме ці Витяг з Тарифів та Витяг з Умов розуміла відповідачка та ознайомилася і погодилася з ними, підписуючи заяву-анкету про приєднання до умов та Правил надання банківських послуг ПриватБанку, а також те, що вказані документи на момент отримання відповідачкою кредитних коштів взагалі містили умови, зокрема й щодо сплати процентів за користування кредитними коштами та щодо сплати неустойки (пені, штрафів), та, зокрема саме у зазначеному в цих документах, що додані банком до позовної заяви розмірах і порядках нарахування.

Крім того, роздруківка із сайту позивача належним доказом бути не може, оскільки цей доказ повністю залежить від волевиявлення і дій однієї сторони (банку), яка може вносити і вносить відповідні зміни в умови та правила споживчого кредитування, що підтверджено й у постанові Верховного Суду України від 11 березня 2015 року (провадження №6-16цс15) і не спростовано позивачем при розгляді вказаної справи.

Велика Палата Верховного Суду вважає, що в даному випадку також неможливо застосувати до вказаних правовідносин правила частини першої статті 634 ЦК України за змістом якої - договором приєднання є договір, умови якого встановлені однією із сторін у формулярах або інших стандартних формах, який може бути укладений лише шляхом приєднання другої сторони до запропонованого договору в цілому, оскільки Умови та правила надання банківських послуг, що розміщені на офіційному сайті позивача (www.privatbank.ua) неодноразово змінювалися самим АТ КБ «ПриватБанк» в період - з часу виникнення спірних правовідносин (18 лютого 2011 року) до моменту звернення до суду із вказаним позовом (20 лютого 2017 року), тобто кредитор міг додати до позовної заяви Витяг з Тарифів та Витяг з Умов у будь-яких редакціях, що найбільш сприятливі для задоволення позову.

За таких обставин та без наданих підтверджень про конкретні запропоновані відповідачці Умови та правила банківських послуг, відсутність у анкеті-заяві домовленості сторін про сплату відсотків за користування кредитними коштами, пені та штрафів за несвоєчасне погашення кредиту, надані банком Витяг з Тарифів та Витяг з Умов не можуть розцінюватися як стандартна (типова) форма, що встановлена до укладеного із відповідачкою кредитного договору, оскільки достовірно не підтверджують вказаних обставин. При цьому, згідно з частиною четвертою статті 60 ЦПК України в редакції, чинній на момент розгляду справи судами попередніх інстанцій, доказування не може не може ґрунтуватися на припущеннях. Аналогічна норма міститься й у ЦПК України в редакції Закону №2147-VIII (частина шоста статті 81). Крім того, Велика Палата Верховного Суду вказує, що обґрунтування наявності обставин повинні здійснюватися за допомогою належних, допустимих і достовірних доказів, а не припущень, що й буде відповідати встановленому статтею 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 04 листопада 1950 року принципу справедливості розгляду справи судом. Надані позивачем Правила надання банківських послуг ПриватБанку, з огляду на їх мінливий характер, не можна вважати складовою кредитного договору й щодо будь-яких інших встановлених ними нових умов та правил, чи можливості використання банком додаткових заходів, які збільшують вартість кредиту, чи щодо прямої вказівки про збільшення прав та обов'язків кожної із сторін, якщо вони не підписані та не визнаються позичальником, а також, якщо ці умови прямо не передбачені, як у даному випадку - в анкеті-заяві позичальника, яка безпосередньо підписана останньою і лише цей факт може свідчити про прийняття позичальником запропонованих йому умов та приєднання як другої сторони до запропонованого договору. Велика Палата Верховного Суду зазначає, що наявність в указаних

справах неоднакових редакцій та положень умов і правил банківських послуг не мають правового значення, оскільки в обох випадках вид банківського кредиту, з огляду на їхній характер, цільове спрямування та об'єкт кредитування є тотожним - споживче кредитування, а визначальним є не безпосередньо вид чи характеристика умов щодо яких сторони досягли згоди та уклали договір, а саме встановлення обставин про додержання письмової форми для цих умов, після чого їх можна буде розцінювати як невід'ємну складову змісту договору. Європейський суд з прав людини (далі - ЄСПЛ) зауважив, що одним із фундаментальних аспектів верховенства права є принцип правової визначеності, який, між іншим, вимагає, щоб при остаточному вирішенні справи судами їх рішення не викликали сумнівів (рішення від 28 жовтня 1999 року у справі «Брумареску проти Румунії», заява №28342/95, §61.). Якщо конфліктна практика розвивається в межах одного з найвищих судових органів країни, цей суд сам стає джерелом правової невизначеності, тим самим підриває принцип правової визначеності та послаблює довіру громадськості до судової системи (рішення від 29 листопада 2016 року у справі «Парафія греко-католицької церкви в м. Люпені та інші проти Румунії», заява №76943/11, §123). ЄСПЛ неодноразово зазначав, що формулювання законів не завжди чіткі. Тому їх тлумачення та застосування залежить від практики. І роль розгляду справ у судах полягає саме у тому, щоб позбутися таких інтерпретаційних сумнівів з урахуванням змін у повсякденній практиці (рішення від 11 листопада 1996 року у справі «Кантоні проти Франції», заява №17862/91, §31-32; від 11 квітня 2013 року у справі «Веренцов проти України», заява №20372/11, §65). Судові рішення повинні бути розумно передбачуваними (рішення від 22 листопада 1995 року у справі «S. W. проти Сполученого Королівства», заява №20166/92, §36). З огляду на те, що принцип верховенства права передбачає наявність

правової визначеності, зокрема і при вирішенні питання щодо необхідності відступу від висновку щодо застосування норми права у подібних відносинах, Велика Палата Верховного Суду зазначає про відступ від висновку Верховного Суду України щодо застосування норм права у подібних правовідносинах, викладений у раніше прийнятій постанові від 24 вересня 2014 року (провадження №6-144цс14). Велика Палата Верховного Суду вважає, що Витяг з Тарифів обслуговування кредитних карт «Універсальна» «Універсальна, 30 днів пільгового періоду» та Витяг з Умов та правил надання банківських послуг в ПриватБанку ресурс: Архів Умов та правил надання банківських послуг розміщені на сайті: <https://privatbank.ua/terms/>, які містяться в матеріалах даної справи не визнаються відповідачкою та не містять її підпису, тому їх не можна розцінювати як частину кредитного договору, укладеного між сторонами 18 лютого 2011 року шляхом підписання заяви-анкети. Отже відсутні підстави вважати, що сторони обумовили у письмовому вигляді ціну договору, яка встановлена у формі сплати процентів за користування кредитними коштами, а також відповідальність у вигляді неустойки (пені, штрафів) за порушення термінів виконання договірних зобов'язань. У даному випадку договірні правовідносини виникли між банком та фізичною особою - споживачем банківських послуг (частина перша статті 11 Закону України від 12 травня 1991 року №1023-XII «Про захист прав споживачів» (далі - Закон №1023-XII). Згідно з пунктом 22 частини першої статті 1 Закону №1023-XII споживач - фізична особа, яка придбаває, замовляє, використовує або має намір придбати чи замовити продукцію для особистих потреб, безпосередньо не пов'язаних з підприємницькою діяльністю або виконанням обов'язків найманого працівника. У пункті 19 Резолюції Генеральної Асамблеї ООН «Керівні принципи для захисту інтересів споживачів»

чів», прийняті 09 квітня 1985 року №39/248 на 106-му пленарному засіданні Генеральної Асамблеї ООН зазначено, що споживачі повинні бути захищені від таких контрактних зловживань, як односторонні типові контракти, виключення основних прав в контрактах і незаконні умови кредитування продавцями.

Конституційний Суд України у рішенні у справі за конституційним зверненням громадянина ОСОБА_3 щодо офіційного тлумачення положень другого речення преамбули Закону України від 22 листопада 1996 року №543/96-В «Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань» від 11 липня 2013 року у справі №1-12/2013 зазначив, що з огляду на приписи частини четвертої статті 42 Конституції України участь у договорі споживача як слабшої сторони, яка підлягає особливому правовому захисту у відповідних правовідносинах, зводить дію принципу рівності учасників цивільно-правових відносин та свободи договору, зокрема у договорах про надання споживчого кредиту.

З урахуванням основних засад цивільного законодавства та необхідності особливого захисту споживача у кредитних правовідносинах, Велика Палата Верховного Суду зауважує, що пересічний споживач банківських послуг з урахуванням звичайного рівня освіти та правової обізнаності, не може ефективно здійснити свої права бути проінформованим про умови кредитування

за конкретним кредитним договором, який укладений у вигляді заяви про надання кредиту та Умов та правил надання банківських послуг, оскільки Умови та правила надання банківських послуг це значний за обсягом документ, що стосується усіх аспектів надання банківських послуг та потребує як значного часу, так і відповідної фахової підготовки для розуміння цих правил тим більше співвідносно з конкретним видом кредитного договору.

Тому відсутні підстави вважати, що при укладенні договору з ОСОБА_1 АТ КБ «ПриватБанк» дотримав вимог, передбачених частиною другою статті 11 Закону №1023-ХІІ про повідомлення споживача про умови кредитування та узгодження зі споживачем саме тих умов, про які вважав узгодженими банк.

Інший висновок не відповідав би принципу справедливості, добросовісності та розумності та уможливив покладання на слабшу сторону - споживача невинуватий тягар з'ясування змісту кредитного договору.

Згідно із частинами першою, четвертою статті 412 ЦПК України підставами для скасування судових рішень повністю або частково і ухвалення нового рішення у відповідній частині або зміни рішення є неправильне застосування норм матеріального права або порушення норм процесуального права. Зміна судового рішення може полягати в доповненні або зміні його мотивувальної та (або) резолютивної частини.

Отже, що рішення судів попередніх інстанцій з підстав, передбачених статтею 412 ЦПК України, необхідно скасувати в частині стягнення 5 071,87 грн процентів за користування кредитними коштами та пені у розмірі 16 059,00 грн за невиконання умов кредитного договору, відмовивши у задоволенні позовних вимог у цій частині.

Також Велика Палата Верховного Суду зауважує, що безпосередньо укладений між сторонами кредитний договір від 18 лютого 2011 року у вигляді заяви-анкети, підписаної сторонами, не містить і строку повернення кредиту (користування ним).

Однак, враховуючи, що фактично отримані та використані позичальником кошти в добровільному порядку АТ КБ «ПриватБанк» не повернуті, а також вимоги частини другої статті 530 ЦК України за змістом якої, якщо строк (термін) виконання боржником обов'язку визначений моментом пред'явлення вимоги, кредитор має право вимагати його виконання в будь-який час, що свідчить про порушення його прав, Велика Палата Верховного Суду погоджується із висновком судів попередніх інстанцій, що він вправі вимагати захисту своїх прав через суд - шляхом зобов'язання виконати боржником обов'язку з повернення фактично отриманої суми кредитних коштів.

(Повний текст Постанови читайте на сайті <https://bagnetnacii.blogspot.com>)

Номер підписаний до друку 22 лютого 2025 року.

Тираж: 10 000 примірників (може містити додатки).

Адреса для листування (з позначкою «для газети»):
49008, місто Дніпро, вулиця Робоча, 69, п/с №771;
конт. тел.: (099) 176 01 03 по буднях з 10:00 до 15:00;
e-mail: svf2011@ukr.net.

bagnetnacii.blogspot.com

www.facebook.com/groups/bagnetnacii

t.me/bagnetnacii

svf2011@ukr.net

Редакція, видавництво та друкарня газети «Багнет Нації» розташовані за адресою: 49055, місто Дніпро, вулиця Фабрично-заводська, 20/79.

При використанні матеріалів з газети, посилання на видання обов'язкове.

Друкований засіб масової інформації (газета) «Багнет Нації» видається виключно за рахунок благодійних внесків, які надходять від небайдужих громадян на картковий рахунок ПриватБанк №4731 2196 4570 7633 на ім'я Сергій Філіпенко. Газета друкується малими тиражами на власному обладнанні та розповсюджується БЕЗКОШТОВНО.

Співвидавці друкованого ЗМІ: Владислав Акулов і Сергій Філіпенко.

Верстка: Юлія Щербак.